

Journalisten.se

Nytt ljus på Saudiaffären

30 november, 2012

Det är både fascinerande och dystert att följa e-brevet och dess bilaga om vapenfabriken i Saudiarabien från FOI (Försvarets forskningsinstitut) till försvarsdepartementet och till riksdagens konstitutionsutskott (KU).

Genom att KU på undertecknads begäran hävt hemligstämplarna på de handlingar som försvarsdepartementet sänt till KU kastas ljus över hanteringen och väcks nya frågor.

E-brevet sändes från FOI den 20 januari 2010. Det består i ett kort meddelande och en bilaga. Bilagan som Dagens Eko publicerade på sin webbplats den 21 november beskriver FOIs roll i den planerade vapenfabriken. E-brevet och dess bilaga betraktas som en upprättad handling på FOI som lämnar ut det till Ekot.

E-brevet och bilagan borde ha blivit en inkommen och därmed allmän handling på försvarsdepartementet. Men när Ekots reportrar Bo Göran Bodin och Daniel Öhman begär ut handlingen hos försvarsdepartementet får de svaret att den inte existerar. Brevet och bilagan har aldrig diarieförts. I DN 22 november förklarade departementet att en enskild ”opolitisk tjänstemannen” begått ett fel.

I stället för att registrera e-brevet och bilagan förs texten över till en annan handling. Den ”nygamla” bilagan klassas av försvarsdepartementet som en sekretessbelagd arbetshandling när den sänds över till KU i augusti.

Det är nu möjligt att jämföra bilagan och arbetshandlingen och de är identiska så när som på att en halv och betydelselös mening inte förts över till arbetshandlingen. Det rör sig alltså inte om nya uppgifter och därmed i egentlig mening heller inte om en ny handling.

Den ursprungliga handlingen som borde varit en inkommen allmän handling degraderas därmed till arbetshandling. Smart eller om man så vill slugt agerat om syftet är att det inkomna e-brevet med sin bilaga inte ska sätta några spår i offentliga register. Handlingen existerar visserligen men finns samtidigt inte eftersom arbetshandlingar inte betraktas som allmänna handlingar.

I en nu avhemligad promemoria som sänts till KU hävdar departementet att e-post-meddelandet från FOI till departementet ”och den därtill hörande bilagan gallrades redan 2010”.

Nu blir det märkligt.

Gallring innebär att en handling ska förstöras på ett sätt som gör att uppgifterna inte kan återskapas. Gallringen av e-brevet och bilagan måste ha utförts först efter att arbetshandlingen

upprättades. Det borde innebära att om arbetshandlingen diarieförts som departementet hävdar borde det alltså varit möjligt att efter lite efterforskning lämna ut den när Bodin och Öhman frågade. Eller också diariefördes den först efter att de frågat efter den.

Sannolikt gallrades aldrig e-brevet och bilagan 2010 som departementet påstår.

I arbetshandlingen som statsrådsberedningen sänt till KU är det påskrivet för hand: "Bilaga till Lars Hörntbecks epost 2010-01-20 till Per Andersson".

Är det möjligt att departementet i vart fall minst ett och ett halvt år efter att e-brevet ska ha gallrats kommer ihåg både vem på FOI som sänt brevet och kan fastställa dess exakta datering? Och hur är det möjligt att till KU påstå att arbetshandlingen inte är identisk med bilagan om man inte har tillgång till den påstått gallrade bilagan och kan jämföra dokumenten?

En gallring är en definitiv åtgärd som ska vara övervägd och helst också dokumenteras. Finns det någon tjänsteanteckning om när gallringen av e-brevet och bilagan utfördes, av vem och varför? Och när diariefördes "arbetshandlingen", den konverterade bilagan till e-brevet på departementet?

I väntan på en bra förklaring, om den nu finns, kan slutsatsen inte bli annat än dyster. Departementet har mixtrat med allmänna handlingar. En inkommen handling har inte diariefört utan förvandlats till en "arbetshandling". Den har sedan återuppstått som allmän handling när den diariefördes men trots det hävdar departementet att det är en arbetshandling som skyddas av sekretess. Och återigen, har handlingarna verkligen gallrats?

Det är snurrig och allvarligt. Ytterst handlar det om hur man ser på medborgarnas rätt till insyn i gemensamma angelägenheter. Det krävs ordning och reda på våra gemensamma dokument. De får inte försnillas på mer eller mindre sofistikerade sätt. Offentlighetsprincipen finns för att det inte ska vara möjligt att sopa igen spåren efter ett i varje fall för stunden politiskt korrekt och bekvämt agerande.

Hantering av e-brevet och bilagan är dessvärre bara toppen på ett isberg av en slentrianmässig användning av sekretessen, en nonchalans och okunskap som florerar på svenska myndigheter. Det finns lysande undantag men generellt verkar myndigheterna se kraven på öppenhet inte som ett stöd för att göra ett gott jobb i allmänhetens tjänst utan som en kvarnsten.

Det behövs en förändrad attityd. Men i stället för att vara ett föredöme för andra är departementen ständigt föremål för kritik.

Utöver KUs granskning är departementen nu också satta under JOs lupp. JOs tillsyn gäller bl.a. regeln att en begäran att få del av en handling ska behandlas skyndsamt. Vissa departement utmärker sig med orimligt långa väntetider. Antalet fall är besvärande många med exempel där det tagit nio månader för regeringskansliet att lämna besked om en handling överhuvudtaget finns. UD förmår inte ens hålla sina offentliga register omedelbart tillgängliga.

Ett enskilt debattinlägg som det här kan kanske pareras genom att köras i papperstuggen. Men frågan är om regeringskansliet får ned både KU och JO där också?

Nils Funcke